

After-Life pleje plan
for

“Hjarnø”

Periode: 2012-2022

Niels Damm

Amphi Consult v./Lars Briggs
www.amphi.dk

1

1. Lokalitetsbeskrivelse

Hjarnø er projektområde nr. 1 i LIFE BaltCoast projektet og er en del af det 45.823 ha store NATURA2000 område "Horsens Fjord, havet øst for og Endelave".

Projektområdet ligger på sydkysten af Hjarnø og består af en stor kystlagune på 20 ha, der er adskilt fra havet af en small tange. Den store kystlagune har direkte forbindelse til havet. Området rummer også en lille kystlagune på 0,5 ha, som er adskilt fra havet af en strandvold. Mellem de to kystlaguner og rundt om den lille kystlagune er der en mindre strandeng. Projektområdet udgør 31,5 ha, heraf er 35 % af arealet omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3: 10,4 ha er beskyttet som strandeng og 0,6 ha som sø (kystlagune og lavninger).

Der lever ikke ræv på Hjarnø og det betyder at et stort antal måger, terner og et mindre antal klyder yngler på øen. De væsentlige yngleområder er dog beliggende på de meget større strandenge på den nordlige side af øen, hvor der ikke er offentlig adgang i yngletiden.

2. Aktiviteter i LIFE BaltCoast

Overblik over aktiviteter i LIFE projektet. Fremhæv de væsentligste resultater og udfordringer.

Kystlagunernes brinker var tidligere delvist tilgroede med Tagrør og Strandkogleaks og dele af strandengen med Rynket rose. Strandengen var dårligt græsset med lang vegetation og ophobning af førne til følge. Indsatsen i LIFE projektet har været fokuseret på at opnå en lav vegetation med en varieret flora både på strandengen og i den vigtige overgangszone til kystlagunerne. Der er indkøbt fire Galloway køer til supplement af dyreholderens RDM kvæg. Det hegnede areal er udvidet således at den lille kystlagune og den østlige brink på den store kystlagune er omfattet. Et større område på strandengen, der var helt tilgroet med Rynket rose er også inkluderet i indhegningen for at genskabe strandengen. Der er løbende kommunikeret med dyreholderen om at opnå et tilstrækkeligt stort græsningstryk til at de stride vækster, der før truede med sprede sig, nu hovedsageligt er græsset ned.

Den lille østlige kystlagune var så stærkt tilgroet med Tagrør og Strandkogleaks at det var nødvendigt at fjerne vegetationen og de øverste 10-20 cm mudder med gravemaskine. Efter restaureringen af kystlagunen har køerne holdt hovedparten af brinkerne med lav vegetation, og kystlagunen er nu et meget bedre levested for vadefugle i kanten og andefugle i selve lagunen. Næringsbelastningen af den lille kystlagune er blevet reduceret ved at lede drænvand fra de dyrkede marker direkte til havet, i stedet for som før igennem kystlagunen.

Der levede tidligere en lille og truet bestand af strandtudse i projektområdet, men den uddøde pludseligt midtvejs i projektet. Restaurering af den lille kystlagune og et skrab i en naturlig lavning ved siden af kystlagunen har genskabt gode ynglesteder for strandtudsen.

Lille østlige kystlagune før restaurering

Lille østlige kystlagune efter restaurering

Velgræsset strandeng, juni 2010

Velgræsset strandeng, november 2012

Tilgroet brink på den store kystlagune, inkluderet i afgræsning fra udgangen af 2012

3. Aktuel bevaringsstatus og trusler

3.1. *Habitater*

Strandengen fremstod ved projektets afslutning velafgræsset. Særligt vigtigt er det at brinkerne på den lille kystlagune i løbet af projektet blev afgræsset og en helt lav vegetation i vandkanten er opnået. Den østlige brink på den store kystlagune blev ved projektets afslutning inkluderet i det afgræssede område og når vegetationen med tiden bliver bidt ned blive til et meget bedre levested for fugle.

Størstedelen af den tætte bevoksning med rynket rose er inkluderet i indhegningen og vil ved afgræsning kunne holdes nede så et mere varieret plante- og dyreliv kan indfinde sig. Det er målet at den rynkede rose med tiden forsvinder helt fra det hegnede areal.

3.2. *Arter*

Strandengen er meget lille og krat og levende hegn, samt færdsel på stier i udkanten af området betyder at strandengen ikke har et stort potentiale for vadefugle. Der er dog mulighed for at enkelte par af vibe og rødben kan yngle på strandengen. Afgræsning af strandengen og brinkerne på kystlagunen er afgørende for at fastholde ynglende vadefugle i området, og projektets indsats har dermed forbedret forholdene for de mere almindelige vadefugle.

Strandtudsen er uddød i projektområdet og dermed på Hjarnø. Strandtudsen forsvandt efter at græsningstrykket i en længere årrække havde været faldende, og strandeng og den lille kystlagune gradvist groede til. Det har haft afgørende betydning for strandtudsens bestandens eneste ynglested, den lille kystlagune, lukkede fuldstændig til i høj skyggende vegetation. De meget vigtige lavvandede brinker var ikke afgræssede, og blev overskygget af Strandkogleaks og Tagrør.

Yngle- og levesteder er blevet væsentligt forbedret for strandtudsens igennem projektet, men indsatsen kom for sent til at redde den lille bestand.

Tabel 1: SWOT analyse af forholdene i området.

SWOT	Hjælper til at opnå mål	Skadeligt for at opnå mål
Lokale faktorer som styrker eller svækker	Styrker	Svagheder
	Naturlig strandeng med temporært oversvømmede lavninger og kystlaguner med naturlig hydrologi	Meget lille areal af strandeng, betyder at afgræsning af strandeng ikke er økonomisk favorabelt.
	Området er ikke direkte påvirket af intensiv landbrugsdrift, industri eller bymæssig bebyggelse	Meget lille areal af strandeng, betyder at kvaliteten af området for vadefugle forringes
	Området er direkte påvirket af havet og store dele af området oversvømmes af havet årligt	Levende hegn i skel mellem mark og strandeng forringer kvalitet af området for vadefugle
		Opsplitning af området i to indhegninger er ikke optimalt. Færreste kan sikre adgang/gennemgang til området
Eksterne faktorer som styrker eller svækker	Muligheder	Trusler
	Med den nuværende pleje kan der opnås et ynglested for de mere almindelige vadefugle	Forstyrrelse fra turister og fastboende på grusvej der gennemskærer den vestlige del af området
	Dyreholderen har en personlig interesse i at strandengen er velafgræsset. Dyreholderen afgræsser med kvæg	Naturlig proces med aflejring af organisk materiale i lavninger og vandhuller ved oversvømmelser med havvand, stimulerer tilgroning af strandeng og laguner
	Der kommer mange gæster til området, som er et godt sted at opleve og formidle strandenge og kysthabitater	Beliggenhed på mindre ø indsnævrer det potentielle felt af interesserede dyreholdere med kreaturer eller heste

4. Anbefalinger til fremtidig pleje

4.1. Opretholdelse af nuværende bevaringsstatus

- Overvågning af strandengens tilstand og områdets værdi for ynglende vadefugle er ikke en del af et fast overvågningsprogram. En mindre del af projektområdet er dog ejet af Hedensted Kommune, som derfor besøger projektområdet.
- Beskrivelse af aktiviteter der gennemføres hvert år:
  - Afgræsning af strandeng og brinker på kystlaguner i de nuværende indhegninger bør søges opretholdt med køer eller alternativt heste. Afgræsning med får vil ikke være formålstjenligt til opretholdelse af en lav vegetation på lagunernes brinker, og heller ikke til sikring af at de mest stive planter på strandengen også græsses.
- Hvis strandengen og kystlagunerne i fremtiden ikke lever op til de ønskede mål:
  - Ved tilgroning af strandeng, kystlaguner gøres der en indsats for at øge græsningstrykket. Høslæt og rydning kan være en løsning, men er ikke en langsigtet bæredygtig løsning.
  - Ved kraftig genvækst af rynket rose er der kun mulighed for at slå vegetationen af og søge at øge græsningstrykket. Nærheden til vikingskibssætninger betyder at der ikke kan opnås tilladelse til at rynket rose graves eller rykkes op.
  - Ved tilgroning af de lavvande, periodisk vandfyldte lavninger gøres der en indsats for at øge græsningstrykket. Kun ved aflejring af tykt slamlag bør det komme på tale at restaurere lavningerne med gravemaskine.
  - Hedensted Kommune er ansvarlig myndighed.

4.2. Forbedret bevaringsstatus

Den store lagunes nordlige kyst er ikke afgræsset. Der er et lavtliggende udyrket område mellem den nordlige kyst og dyrkede marker nord for. I løbet af LIFE BaltCoast projektet var der ikke interesse hos lodsejeren for afgræsning, men med tiden eller ved ejerskifte kan der opstå en mulighed for at få afgræsset også den nordlige lagunebred. Ændring af den tætte høje vegetation til en lav strandengsflora vil give vadefugle adgang til at søge føde i det lave vand og på mudderbund.

Den yderste del af tangen mellem den store kystlagune og havet er delvist tilgroet med Rynket rose. Der bør holdes øje med tilgroningen og hvis roserne bliver en trussel mod den lave urtevegetation, herunder Klæbrig Limurt, bør roserne fjernes ved optrækning eller opgravning. Afgræsning er meget vanskeligt pga. den meget smalle tange og ynglende måger.

Lokale på Hjarnø fortæller at strandtudse tidligere var talrig på sydkysten af Hjarnø. I begyndelsen af LIFE BaltCoast projektet udgjorde bestanden mindst 50 voksne dyr, men

uddøde pludseligt i løbet af få år. Det foreslås at genetablere bestanden af strandtudse, nu hvor både leve- og ynglested er genoprettet. Strandtudsens kan genetableres på Hjarnø ved opdræt og udsætning fra bestanden på Endelave.

5. English summary

The project has improved the conservation status on Hjarnø by:

- Improved grazing pressure on salt meadow
- Grazing of edges of both lagoons
- Clearing of *Rosa rugosa* and future management of invasive species with grazing
- Restoration of coastal lagoon and natural depression

To maintain the achieved conservation status it is needed to:

- Continuous good grazing pressure, funded by agri-environmental schemes

To improve the conservation status it is needed to:

- Enlarge grazed area to include Northern edge of the Western lagoon
- Monitor development and possible spreading of *Rosa rugosa* on the spit south of the Western lagoon
- Consider reestablishment of the extinct population of *Bufo calamita*.

6. Kort

